

UNA CRISI QUE NO HO ÉS TANT

La premsa de paper

té una salut de ferro

El panorama de la premsa escrita, sotmés als reptes constants de l'evolució tecnològica i les exigències socials, travessa etapes de crisi que són superades, amb èxit, per alguns mitjans i n'enfosen altres. A casa nostra, la situació té unes característiques específiques i, sovint, precàries.

Josep Gifreu

Almenys fa uns deu anys que els amos de la premsa ens volen fer creure que una certa crisi de premsa és la crisi definitiva. Casos sonats, com el recent de «Le Monde», han ajudat certament a molts empresaris de premsa a reiterar la vella cançoneta de lamentacions sobre l'apocalipsi del sector. Encara fa poc, a Barcelona mateix, desapareixien tres diaris, «El Correo Catalán», «El noticiero universal» i l'esportiu «Dicen»; els dos primers, centenaris i de reconegut prestigi en altres moments, no han dit un adéu definitiu, però ningú en dona ara cinc cèntims. En qualsevol cas, d'altres diaris es beneficiaran sense escrúpols de les despulles d'aquests ara caiguts.

¿De quina crisi parlen?

És cert que hi ha crisi de premsa arreu. Però això no és nou. Fa molts anys que la premsa, generalment de caràcter privat a Occident, es veu forçada a readaptar-se a les exigències de cada etapa. Com que és el mitjà de difusió de masses més vell, ha hagut de suportar l'aparició, a voltes rutilant, de tots els nouvinguts, des del cinema, a la ràdio, a la TV, als nous mitjans, i vés a saber. La crisi ha estat sobretot fins ara un esforç per fer-se un lloc sota el sol en el mercat de la notícia i de l'entreteniment. Una lluita per nous mercats. Qui és més fort, guanya, qui és més innovador, s'avança als altres. Com en qualsevol sector econòmic en la benaurada economia oberta.

La premsa europea, en determinades condicions, aconsegueix superar la crisi.

Des d'una perspectiva més global, la crisi de la premsa es presenta de forma molt desigual segons els indrets, els sistemes econòmics i les polítiques de premsa. Al Japó, per exemple, només els quatre primers diaris tiren uns 34 milions d'exemplars; els grans diaris nord-americans com el «New York Times» o «Was-

hington Post» resulten enormement rendibles; a la RFA, la major part de premsa diària té una salut excel·lent; a Suècia, el govern no té escrúpols a subvencionar a fons la premsa en perill; molt de prop, un diari com «El País» demostra cada dia que si hi ha crisi, que no vingui la pau (l'any 1984 va obtenir prop de 1.000 milions

de beneficis nets!). L'altra cara de la moneda existeix, lògicament. I és la crisi de «Le Monde» i del generalitzat dèficit, per exemple, de tots els diaris «nacionals» de París (només «Le Figaro», del magnat Hersant, va obtenir superàvit el 1984) i de molts altres diaris europeus que passen dificultats.

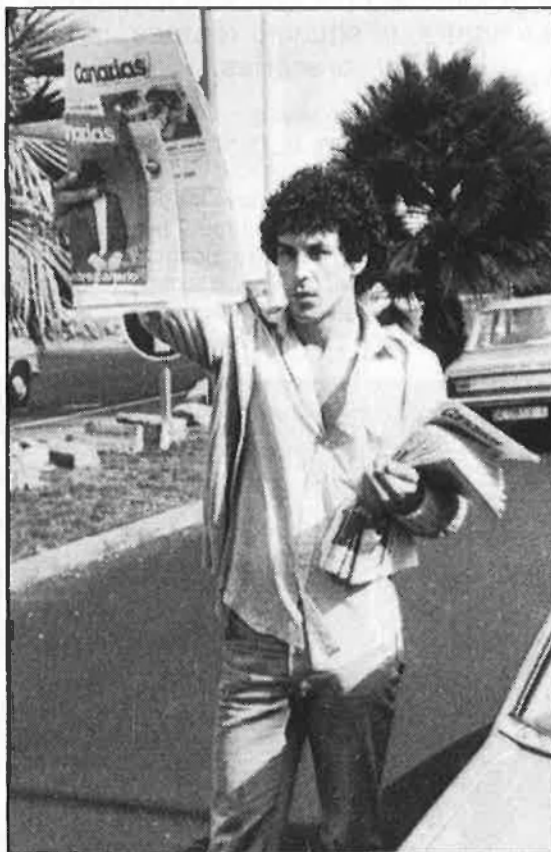
Com s'ha dit molt sovint, les causes de la crisi de premsa, allà on n'hi ha, són bàsicament d'ordre econòmic (increment constant del preu del paper, alça dels salaris, reconversió tecnològica...). Però cada vegada tindrà més importància la redefinició de l'empresa periodística en un context social de canvis profunds i accelerats a conseqüència de la informatització general. I les funcions i el valor del periodisme tradicional han de buscar i trobar noves fórmules per a adequar-se a un tipus de societat que ja ha estat batejada com a societat de la informació. L'empresa periodística clàssica, que s'ha vist assetjada per la competència progressiva de noves empreses de comunicació, està perdent fins i tot el monopoli de la informació d'actualitat. Nous serveis (videotext, teletext, bancs de dades...) vénen a minar les ja debils bases de la premsa, exigint-ne no sols la reconversió tecnològica, sinó també un canvi de mentalitat, de funcions i de procediment.

Estratègies a Europa

La preocupació pel futur de la premsa va més enllà que la simple atenció a les situacions de crisi de determinats casos. No es tracta de salvar algun diari, es tracta de preveure com pot incidir la dinàmica general de canvi cultural i comunicatiu en el vell suport de paper. És a dir, de quina manera l'escriptura/lectura poden continuar essent un procediment bàsic per a la transmissió/discussió de pautes de coneixement i de conducta. I si unes societats complexes com les europees poden rutllar salvant unes garanties mínimes de democràcia i de pluralisme, sense la premsa que hem conegut fins ara.

En general, a tot Europa s'és conscient de l'estreta relació entre règim

de llibertats i premsa pluralista, i en conseqüència de la responsabilitat dels polítics en cuidar de la bona salut de la premsa, tant en sentit moral com econòmic. Això no vol dir que en cada país s'arbitrin mesures similars o igualment favorables envers la premsa. Depèn també de la situació del mercat interior. Hi ha països, com la Gran Bretanya, en què tot es deixa a l'arbitri dels grans conglomerats, amb profundes arrels en els sectors industrials i financers. N'hi ha, per contra, que es mostren decididament i políticament compromesos en el sosteniment d'una premsa variada

L'empresa periodística clàssica està perdent el monopoli de la informació d'actualitat.

i plural, com Suècia. I la majoria destinen més o menys considerables sumes a subvencionar el sector periodístic, com França (uns 10.000 milions de francs el 1985) o Espanya (2.760,6 milions de pessetes el 1985).

Fent abstracció de moltes excepcions i particularitats, es pot apuntar, segons sembla, que actualment a Europa la premsa intenta i assoleix de superar la crisi si es dona alguna d'aquestes quatre direccions o estratègies:

— Si existeixen o es constitueixen grans grups econòmics, amb connexions amb altres sectors sobretot financers, com a Gran Bretanya, que

puguin desafiar sense complicacions les conjuntures desfavorables o les reconversions successives; es tracta de la tendència ja secular i ara accentuada a la concentració (cas també de Bèlgica o de França, malgrat la llei antimonopoli, que acaba de desafiar Hersant comprant el principal diari de Lyon).

— Si en un país s'ha arbitrat algun règim de restriccions per a l'accés de la publicitat a la ràdio i a la televisió, com és el cas de la RFA, d'Holanda o de Bèlgica; s'afavoreix així un major flux de recursos publicitaris cap als diferents nivells de premsa, possibilitant-ne una subsistència més folgada.

— Si s'opta per una dinàmica de regionalització: aquest sembla ser, en importants països d'Europa (sobretot França, RFA i Itàlia), un nou fenomen de molt interès, no sols periodístic, sinó també polític; la bona salut de la premsa regional francesa i alemanya és ja paradigmàtica.

— Si es dona una bona política de suport i promoció de la premsa, sense escatimar fons públics, invertits de forma directa o indirecta; és el cas dels països nòrdics que, no per casualitat, es troben entre els primers llocs dels índexs de lectura de premsa.

En conjunt, i siguin quines siguin les polítiques particulars en aquest àmbit, es preveuen tres tendències bàsiques per a les empreses periodístiques: la concentració de la propietat, una regionalització/fragmentació de públics i una diversificació de les activitats (empreses «multimèdia»).

En qualsevol cas, la premsa no presenta símptomes d'agonia, sinó fins i tot d'una nova vitalitat. Potser en la pròxima dècada el panorama serà diferent. Però segur que encara seguirà lluitant per un racó entre les pantalles de televisors i d'ordinadors.

El panorama de casa

Ben lluny de l'Europa nòrdica (altíssims índexs de lectura de premsa) i de l'Europa de l'abundància, la realitat de la premsa dels nostres països constitueix un indicador ben eloqüent de les contradiccions que travessen la nostra història i la nostra geografia, humana i lingüística. Per exemple, parlar de Països Catalans en relació a la dinàmica de la premsa no pot tenir per ara cap sentit definit. Malgrat alguns intents d'abraçar aquest àmbit de cobertura (especialment el diari «Avui», l'antiga revista «Canigó» o ara «El Temps»), la immanenta realitat de la premsa efectiva-

DIARIS DE CATALUNYA, ILLES I PAÍS VALENCIA (a 31-12-85)	
Diaris	Difusió diària (CJD 1984)
CATALUNYA	
BARCELONA	
Avui	38.628
Diario de Sabadell	5.760
Diario de Terrassa	5.590
El Mundo Deportivo	40.076
El País (edició Barcelona)	?
El Periódico	126.706
La Vanguardia	193.537
Regió-7 (Munresa)	3.327
Sport	48.502
GIRONA	
Los Sitios	5.462
Punt diari	10.126
LLEIDA	
Diario de Lérida	?
Segre	6.950
TARRAGONA	
El Diario Español	?
ILLES	
Balears	10.690
Diario de Ibiza	4.482
Diario de Mallorca	21.612
El Día de Baleares	12.045
Iberian Daily Sun	4.443
Majorca Daily Bulletin	5.282
Menorca	4.053
Última Hora	24.901
PAÍS VALENCIÀ	
ALACANT	
Informació	21.178
CASTELLÓ	
Castellón Diario Mediterráneo	6.360
VALÈNCIA	
Las Provincias	50.678
Levante	25.124

ment produïda i/o consumida a cada un dels Països Catalans s'organitza a partir d'uns paràmetres totalment diferents. Si almenys la llengua fos l'instrument comú... En realitat, ja és un instrument comú, però la llengua castellana!

El quadre que adjuntem sobre els diaris i llur difusió, de Catalunya, Illes i País Valencià, mostra l'estat d'una part de la premsa existent, la part sens dubte més important del conjunt. Quant a diaris, cada un dels tres països té una dinàmica pròpia.

Les Illes, i especialment Ciutat de Mallorca, tenen una premsa exuberant i, segons sembla, amb bona salut. Els diaris de fora només hi arriben gairebé a l'estiu.

Al País Valencià, la situació canvia. Una ciutat com València només pot fer sobreviure dos diaris, i això s'explica per la notable difusió de la

premsa de Madrid sobretot a València i a Alacant.

A Catalunya, la inestabilitat ha estat la nota dominant d'aquests anys: uns diaris, molts, han caigut (a Barcelona eren 12 el 1975 i ara són 6) i uns pocs s'han consolidat.

Convé observar que una bona part d'aquests diaris són anteriors a la mort de Franco. Però ja una notable proporció són posteriors al franquisme o s'han remodelat substancialment (els de l'antiga cadena del Movimiento, privatitzats fa pocs anys). En aquest sentit, hi ha un fet especial que sobresurt sobre el conjunt: l'aparició del diari madrileny «El País» i la seva efectiva expansió fins a cobrir de manera sistemàtica tota la península. Es tracta d'un fenomen nou a Espanya i especialment a Catalunya, ja que el diari hi inicià una edició pròpia que ven ara uns 64.000 exem-

Dalt, la reconversió tecnològica demana un canvi de mentalitat. Baix, hi ha una estreta relació entre règim de llibertat i premsa pluralista.

plars; «El País» s'ha convertit en el vertader diari estatal (a Madrid només hi ven el 36 % de tota l'edició), que difon també un bon percentatge d'exemplars a València (uns 14.000) i a Alacant (uns 10.000).

En premsa no diària, la situació als Països Catalans de l'Estat espanyol és similar: en general, tothom depèn de la producció que se centra a Madrid o a Barcelona (sempre en castellà). En canvi, quant a la «petita» premsa, la local i comarcal, en cada indret el panorama presenta trets diferents: des de la gran vitalitat de la premsa comarcal a Catalunya, fins a la més minsa del País Valencià, passant per la revifalla actual de Mallorca. □